

SZENT DOMONKOS ÉS A RÓZSAFÜZÉR

P. Mehrle Tamás O.P. „Szent Domonkos életének tanítása” című műve alapján
írta: Füzesi Zsolt

(Füzesi Zsolt alábbi cikkét egy internetes honlapon megjelent dokumentum cáfolására írta. A katolikus-honlapon a KÖNYVTÁR/EGYÉB fiókban már régebb óta megtalálható Br. Marie-Dominique OP cikke „A RÓZSAFÜZÉR története és hitbeli alapjai” címmel, mely szintén a rózsafüzér eredetét taglalja.)

Egy viszonylag késői legenda arról oktat ki minket, hogy Szent Domonkos az idő tájt kapta Szűz Máriától a szentolvasót illetve annak terjesztési parancsát, amikor a Pamiers-i hitviták rendkívüli eredményeként, a domonkos prédikátorok hatására nagyon sok valdens eretnek tért meg a katolikus hitre. Nem csak a nép mutatkozott készségesnek az igazság befogadására, hanem vezetői (pl. Huescai Durandus) is hajlandók voltak III. Ince pápa lábai elé borulni és visszatérni a katolikus Egyházba. Ezt a sikert a domonkos hagyomány – teljességgel szokatlan módon – nem intellektuális érvekkel, a testvérek tudományos felkészültségével, hanem egy új jámborsági forma áldásával magyarázza. Ez az újdonság a rózsafüzér.

Ez az elképzelés századokon át teljes elfogadottságnak örvendett, de a XX. század elején nagy vita robbant ki a szentolvasó szentdomonkosi eredetével kapcsolatban. Lássuk a különböző nézeteket:

A modern kritikusok (pl. Esser domonkos püspök) szerint a rózsafüzér a XV. században keletkezett. Érveik mind a hallgatásos érv kiterjesztései (vagyis azzal érvelnek, hogy a XV. századig semmilyen dokumentum nem említi a rózsafüzért):

1. A XV. század előtti krónikások egyöntetű hallgatása – mely tényt nem szabad lekicsinyelni, hiszen ha a forrásoknak meg kellene említeniük valamit, és ezt nem teszik, akkor igen valószínű, hogy az illető dolog nem létezett;

2. Alanus de Rocca legendájának hirtelen felbukkanása;

3. Amikor Szent Domonkos életrajzírói a Vitæ Fratrum-ot írták, felvázolták Domonkos imádkozási szokásait, de a szentolvasóra utalást sem tesznek;

4. A legenda arról számol be, hogy Domonkos elkeseredett a sikertelenség miatt és emiatt kapta volna a rózsafüzért, noha a valóságban éppen ekkoriban érte el legnagyobb sikereit (egy egész falu megtérése, Durandus megtérése, a Toulouse-i püspök és a narbonne-i érsek támogatása). – Mitől lett volna ebben az időben annyira elkeseredve? Különösen, ha figyelembe vesszük Szent Domonkos lelki alkatát, aki inkább bírt makacsul kitartó, mint csüggedésre hajlamos karakterrel;

5. A legenda a rend kebelén keletkezett, s egy bizonyos anti-intellektuális (stúdium-ellenes) irányzat visszhangját mutatja.

Ezzel szemben mások (pl. P. Mortier O.P.) és újabban mind többen, továbbra is fenntartják, hogy a szentolvasó valamilyen úton-módon mégis Szent Domonkostól származik. Érveik:

1. A hallgatás érve nem olyan erős, hogy miatta a hagyományos felfogást mint hamisat vagy alaptalant elvessük. Igaz, hogy nincs XI. századi forrás arra vonatkozólag, hogy Szent Domonkos miképpen imádkozott a hívekkel, de arról is hallgatnak a krónikások, hogy Szent Domonkos miképpen prédikált és miképpen érintkezett a néppel, pedig bizonyos, hogy ezt is, azt is lelkiismeretesen végezte;

2. A hallgatás azzal is magyarázható, hogy Szent Domonkos életrajzírói a rendalapító intellektuális imaéletét taglalva álszeméremből elhallgatták ezt az egyszerű népnek való áhítatgyakorlatot, melyet akkoriban csak azok imádkoztak, akik nem tudtak latinul (pl. a laikus testvérek);

3. A hagyományos tétel nincs ugyan történetileg igazolva, ugyanakkor az ellenkezője sincs bebizonyítva;

4. Boldog Rómeó, aki 1220-ban lépett be a rendbe, 1261-ben a halálos ágyán rózsafüzért tartott a kezében, de életrajzírói a rózsafüzér eredetét nem tulajdonítják neki. Ez bizonyítja, hogy a rózsafüzér már közvetlenül Szent Domonkos után el volt terjedve a rendben;

5. Más rendek is ismerik a rózsafüzért, és sohasem tiltakoztak a domonkos eredethagyomány ellen. Sőt a ferenceseknek külön hagyományuk van egy másik, a szeráfi olvasóval (Szűz Mária hét öröme) kapcsolatban;

6. Elképzelhető, hogy Szent Domonkos nem ismerte a szentolvasót a mai formájában. Azonban a hagyományos tétel fenntartása nem jelenti azt, hogy a rózsafüzér a mai 15 tizedes alakjában Szent Domonkostól származna, sokkal inkább egy kezdetleges, csíraszerű formában vezethető vissza hozzá. Erre vonatkozólag csak hipotézisek vannak:

Az általános nézet szerint (pl. P. Petiot O.P.) a már elterjedt laikus szerzetesi gyakorlatot szentesítette a Szent Szűz, mely szerint bizonyos számú Miatyánk és Üdvözlégy elmondásával pótolta a karimát a latinul nem tudó testvérek (fratres). Szent Domonkos ennek eleget téve 5 tizedet írt elő egy végzésre (vö. a klasszikus nagy órák öt zsoltára), majd az Üdvözlégy végére (hiszen abban az időben még az „Asszonyunk, Szűz Mária” többlete még nem volt része az Üdvözlégynek) beillesztette Jézus és Mária életének titkait, mely titkok később bővültek és rendszereződtek;

P. Mortier O.P. szerint a rózsafüzér nem új imaforma, hanem új prédikációs forma lehetett; azaz a beszéd egy-egy egységét megszakíthatta egy miatyánk és tíz üdvözlégy elmondása. Csak később vált a ma ismert imaformává, s ekkor kezdték láncon számlálgatni az Üdvözlégeket. Azért nem beszélnek tehát a források „rózsafüzérről”, mert a füzér maga még nem létezett Szent Domonkos idejében.

7. A pápák körleveleikben a hagyományos álláspontot teszik magukévá. Ezt ugyan nem hittételszerűen teszik, de azért a hagyományos tanítást mégiscsak pápai tekintéllyel erősítik meg. Különösen sokat nyom a latban XI. Pius körlevele, amelyik abban a korban született, amikor akadémiai körökben már nem illett Szent Domonkoshoz kötni a rózsafüzér imádságot: „Kétségtelen igen könnyű (...) imaforma ez, melyet Szent Domonkos isteni ihletből és Szűz Mária sugallatából csodálatosan elterjesztett” (Ingravescentibus malis).

8. A legújabb korban is tudunk olyan egyházilag elismert Mária-jelenésekről, ahol a Szent Szűz az olvasót ajánlja (pl. Lourdes, Fatima), s ez nem csak lehetségessé, de valószínűvé is teszi, hogy az imamód gyökerében is Szűz Máriától származik.

Mindezeket összefoglalva: helytelen lenne elvetni a hagyományos nézetet, melynek mind a rendi, mind az egyházi hagyomány kedvez. Helytelen, mert egy-egy közösség életében kezdettől meglévő dolog gyakran csak az idők folyamán asszimilálódnak igazán. Ilyen pl. a domonkos rendben Aquinói Szent Tamás stúdiuma is. Szent Tamás előtt is kötelező volt a rendben a tanulás – és ez igazi domonkos specifikum volt – noha a klasszikus dominikánus teológia csak jóval Szent Domonkos után, a skolasztika idején kristályosodott ki. „De nemcsak a közösségek életében, hanem az egyén életében is megvan ez. Így például a gyermeknél, a csecsemőnél sincsenek meg az ún. másodlagos nemi jellegek, s amikor már megvannak, mégiscsak az illető személyhez tartoznak, mégpedig szorosan. Azért, mert csíraszerűen már megvoltak, mert az egészben már legalább egzisztenciaszerűen benne foglaltattak” (P. Mehrle Tamás O.P.).